

Коцко Тарас Аркадійович¹,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту підприємств,

Kotsko Taras¹,
PhD, Associate Professor of Enterprise Management
Department, <https://orcid.org/0000-0002-0111-0784>

Артеменко Ліна Петрівна¹,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту підприємств,

Artemenko Lina¹,
PhD, Associate Professor of Enterprise Management
Department, <https://orcid.org/0000-0002-8585-0252>

¹Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,
Kyiv, Ukraine

**ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРОВАНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ**
**INVESTMENT SECURITY AS A COMPONENT OF THE INTEGRATED INVESTMENT CLIMATE OF THE NATIONAL
ECONOMY OF THE POST-WAR PERIOD**

Коцко Т. А., Артеменко Л. П. Інвестиційна безпека як
складова інтегрованого інвестиційного клімату
національної економіки повоєнного періоду.
Український журнал прикладної економіки та техніки.
2026. Том 11. № 1. С. 189 – 194.

Kotsko T., Artemenko L. Investment security as a
component of the integrated investment climate of the
national economy of the post-war period.
Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology.
2026. Volume 11. № 1, pp. 189 – 194.

У статті досліджуються проблеми розвитку інвестиційного середовища національної економіки України в контексті її повоєнного розвитку. Основна увага зосереджується на завданнях забезпечення інтегрованості інвестиційного клімату та інвестиційної безпеки держави. Акцентовується увага на тому, що формування політики держави в інвестиційній сфері є ключовим завданням повоєнного розвитку України, яке безпосередньо пов'язане зі створенням сприятливого інвестиційного клімату, забезпеченням його інтегрованості та відповідного рівня інвестиційної безпеки. Розкрито місце інтегрованого інвестиційного клімату та інвестиційної безпеки в системі цілей інвестиційної політики. Запропоновано трирівневу концептуальну модель державної інвестиційної політики, що враховує багатовимірність і складність процесів її реалізації, обґрунтовано систему відповідних інструментів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна безпека, інтегрований інвестиційний клімат, національна економіка, повоєнний період, структура економіки, економічна політика

The article examines the problems of developing the investment environment of Ukraine's national economy in the context of its post-war development. The focus is on ensuring the integration of the state's investment climate and investment security. The emphasis is on the fact that the formation of state policy in the investment sphere is a key task of post-war development in Ukraine, directly related to creating a favourable investment climate, ensuring its integration, and ensuring an appropriate level of investment security. The place of the integrated investment climate and investment security in the system of investment policy goals is revealed. In the theoretical plan, the essence of the above concepts is delimited, and their dialectical unity is characterized. A three-level conceptual model of state investment policy is proposed, which accounts for the multidimensionality and complexity of its implementation and comprises three levels: functional, systemic-structural, and strategic-security. In a three-level perspective, the system of relevant instruments is substantiated. It has been proven that the synergistic interaction of the effects of different levels of investment policy forms a qualitatively new institutional configuration of the economy, capable of ensuring its strategic competitiveness over the long-term trajectory of sustainable development. Attention is drawn to the fact that implementing the tasks within the three-level approach is highly complex. Nevertheless, they determine the strategic trajectory of state policy in the context of Ukraine's post-war economic development. Fragmentation and the absence of systemic coherence in this area may not only diminish policy effectiveness but also create additional destabilizing factors, thereby exacerbating threats to national economic security and intensifying long-term structural imbalances.

Keywords: investments, investment security, integrated investment climate, national economy, post-war period, economic structure, economic policy.

Вступ

Проблеми інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку національної економіки України протягом багатьох років були і залишаються ключовими в контексті формування та реалізації державної політики ринкових трансформацій. Однак багаторічний період трансформаційних процесів не супроводжувався формуванням стійких передумов для активізації інвестиційних ресурсів у національній економіці [1, с. 644–656, 659–668; 2, с. 13–28; 3, с. 29–32, 57–66]. В умовах політичної нестабільності безсистемна та суперечлива економічна політика за різними напрямками не просто обмежувала інвестиційні процеси, але ж і обумовлювала ескалацію загроз економічній безпеці (ЕКБ) за цілим комплексом складових.

Дослідження проблем інвестиційної політики та інвестиційного клімату в Україні свідчать про критично низький рівень сформованості базових передумов для розвитку системної та стратегічно орієнтованої інвестиційної діяльності. Протягом багатьох років досягти прогресу у цьому важливому напрямі державної політики не вдалося [2, 13–28; 3, с. 29–32, 57–66; 4]. Саме зазначена обставина значною мірою зумовлювала відсутність сталості в економічному розвитку країни, його проциклічний характер. Зростання ВВП в окремі періоди було не результатом послідовної інвестиційної активності, а переважно наслідком інерційних процесів в економіці або впливу зовнішніх чинників, зокрема сприятливої кон'юнктури світових ринків.

Інвестиційна динаміка у національній економіці України характеризувалася повільним розвитком інвестиційної активності, нераціональною структурою інвестиційних потоків (домінування фінансово-посередницьких секторів, сільського господарства), їх дисбалансом у сфері промислового виробництва (домінування частки базових галузей, нижчих технологічних укладів), деформаціями в технологічній структурі інвестування тощо [1, с. 644–656, 659–668; 2, с. 13–28; 3, с. 29–32, 57–66; 4, с. 168–171]. У такому стані накопичених інституційних та структурних проблем країна розпочала воєнне протистояння з російською федерацією, що стало потужним

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© Коцко Тарас Аркадійович,
Артеменко Ліна Петрівна, 2026

фактором обмеження економічного розвитку та звуження можливостей адаптації національної економіки до нових умов.

Варто звернути увагу, що в *рейтингу легкості ведення бізнесу, який є одним із важливих і базових індикаторів інвестиційного клімату, Україна тривалий час не демонструвала суттєвого прогресу: на початку 2010-х років її позиції залишалися критично низькими* [5]. Водночас у результаті реалізації низки реформ, пов'язаних з дерегуляцією, удосконаленням податкової системи, позиції країни поступово покращувалися: у 2010 році Україна посідала 142-ге місце серед 183 країн, у 2015 році – 96-те серед 189 країн, а у 2020 році – 64-те місце серед 190 країн. Надалі умови легкості бізнесу суттєво не змінювалися. *Зазначений рейтинг відображає рівень сформованості базових складових інвестиційного клімату, без яких інвестиційні потоки обмежуються, а їх нарощування може супроводжуватися формуванням потенціалу економічної нестабільності.* Позиції країни у цьому рейтингу є також важливим індикатором ефективності економічної політики трансформаційних перетворень.

Яскравим підтвердженням *нестабільності інвестиційної активності в Україні є динаміка капітальних інвестицій як логічний результат економічної політики за комплексом напрямів* [1, с. 659–662; 6, 9, с. 46–48]. За даними Державної служби статистики України, в період з 2008 до 2021 року капітальні інвестиції в українську економіку в річному виразі скоротились приблизно у 2 рази – з 44,8 млрд дол. США у 2008 році – 20,4 млрд дол., у 2021 році – 20,4 млрд дол., що фактично відображає рівень 2005 року (21,7 млрд дол. США) [6]. *Тривалий дефіцит капітальних інвестицій обумовлював критичну зношеність основних фондів в Україні, яка за підсумками 2015 року сягнула 60,1% [6]* (за новою методикою), що свідчить не лише про фізичну, але й моральну застарілість. За рівня зносу понад 60% економіка потребує значних фінансових вливань лише для підтримання поточного стану, без вирішення завдань стратегічного розвитку.

Базовий критерій інвестиційної безпеки (ІБ) – рівень валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП – скоротився з 27% у 2007 році до 17% у 2013 році, 13,5% у 2015 році та 12% у 2022 році. Згідно з рекомендаціями Національного інституту стратегічних досліджень ще від 2003 року [7, с. 15], пороговим значенням ІБ визначено загальний обсяг інвестицій в економіці на рівні 19–25%. Країни, які здійснювали структурну перебудову економіки в напрямі забезпечення її конкурентоспроможності, інвестували понад 30% [2, с. 15]. Для прикладу, у Китаї в період посиленої інвестиційної активності 1987–1996 років даний показник сягав 32–34% [8, с. 167].

З початком відкритого військового протистояння України з російською федерацією відбулися глибинні зміни у сфері економіки, інвестицій, безпеки та структурного розвитку. *Фактично сформувався контур нової економічної моделі з обмеженим потенціалом та системною активізацією безпекових загроз, обумовлених військовими, економічними, інформаційними та геополітичними чинниками.* Така ситуація суттєво ускладнює можливості пошуків інвестиційних процесів як базової умови економічного розвитку, спотворює механізми міжгалузевих ефектів, а відтак формує передумови ескалації загроз ЕКБ [9].

Незважаючи на складність ситуації, економічна політика держави повинна враховувати нові реалії, загрози, давати відповіді на ті чи інші проблеми. *Роль держави у сфері економіки необхідно адаптувати до нових умов у стратегічному контексті – з урахуванням потреб розвитку оборонно-промислового комплексу, забезпечення безпеки об'єктів інфраструктури, розміщення продуктивних сил тощо.* Стає очевидно, що завдання формування сприятливого інвестиційного клімату, незважаючи на додаткові обмеження ресурсного, технологічного, інфраструктурного, макроекономічного характеру, набувають особливої актуальності та ваги. Необхідно не просто створити базові умови розвитку сприятливого інвестиційного клімату, а забезпечити його інтегрованість, що є значно складнішим завданням, реалізація якого визначається досягненням високого рівня ефективності системи інститутів.

Проблеми формування та реалізації інвестиційної політики необхідно розглядати з точки зору формування сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення його інтегрованості та підвищення рівня ІБ держави. Такий підхід є об'єктивно-обумовленим, він дозволяє вирішувати завдання розвитку, незважаючи на обмеження та невизначеність військово-політичної, геополітичної та економічної ситуації. Продумана політика держави у цьому контексті дозволить залучити ресурси західних партнерів, а також посилювати їх фінансову, економічну та політичну підтримку.

Проблематика інвестиційного клімату та ІБ національної економіки України перебуває у фокусі уваги науковців та представників експертного середовища протягом тривалого часу. Основні завдання у цій сфері були визначені низкою державних стратегій та програм у той чи інший період. Вони також згадуються у Стратегії Національної безпеки України від 2020 року [10]. Оцінка інвестиційної складової ЕКБ передбачена документами державного рівня [11].

Кожен етап економічного розвитку України, починаючи з 1990-х років, характеризувався певними особливостями, що актуалізувало відповідні завдання економічної політики у стратегічному та тактичному вимірах. Зокрема, мали місце глибока економічна криза 1990–1999-х років, приватизація великих підприємств, фази економічного зростання, періоди політичної нестабільності та згорання ліберальних принципів, криза 2008–2009 років, а також економічна нестабільність, зумовлена воєнною агресією російської федерації у 2014 та 2022 роках. *Циклічний характер економічних процесів засвідчує важливість системної політики економічних перетворень і вирішення базових завдань у сфері інвестиційного клімату та ІБ як передумови стійкої економічної динаміки.* Усвідомлення необхідності активізації інвестиційних процесів існувало і серед політичних еліт, однак практична реалізація економічної політики залишалася суперечливою та малоєфективною.

Вище наведені завдання економічної політики в контексті активізації інвестиційних процесів та реалізації безпекових пріоритетів у інвестиційній сфері детально висвітлено в наукових працях Барановського О. І., Варналія З. С., Власюка О. С., Геєця В. М., Данилишина Б. М., Денисенка М. П., Жаліла Я. А., Кириленка В. І., Кириченка О. С., Майорової Т. В., Маркевич К. Л., Мошенського С. З., Приходька В. П., Собкевич О. В., Сухорукова А. І. та інших вчених. Науковці всебічно розкривають базові принципи та механізми реалізації інвестиційної політики, обґрунтовують підходи та інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату. Ними доведено об'єктивну необхідність розвитку інституційного середовища, дерегуляції національної економіки, поглиблення її збалансованої інтеграції у міжнародний економічний простір. ІБ розглядається як об'єкт економічної політики держави, критерій її ефективності та ключовий індикатор в системі ЕКБ.

В умовах повного відновлення економіки особливої уваги потребує комплексне розкриття змістової та функціональної взаємопов'язаності понять «інтегрований інвестиційний клімат» та «інвестиційна безпека». Йдеться не лише про їх формальне розмежування, а про виявлення системної взаємозумовленості: з одного боку, ІБ виступає структурним елементом інтегрованого інвестиційного клімату, з іншого – рівень його інтегрованості визначає здатність економіки забезпечувати належний рівень безпеки інвестиційних процесів. Відтак актуалізується потреба

дослідження взаємозв'язку процесів формування інтегрованості інвестиційного клімату та забезпечення ІБ держави, виявлення специфіки впливу чинників, що визначають рівень ІБ й водночас впливають на параметри інвестиційного клімату.

Запропонований підхід розширює методологічні межі дослідження інвестиційної політики, створюючи підґрунтя для обґрунтування інтегрованих механізмів її формування та реалізації в системі економічної політики повоєнного розвитку, що дозволяє досягнути балансу між імперативами економічного зростання та забезпеченням безпеки.

Формулювання цілей статті

Основними цілями статті є розкриття змістовної взаємозумовленості понять «інтегрований інвестиційний клімат» та «інвестиційна безпека держави», визначення чинників і передумов їх забезпечення, з'ясування функціональної ролі у системі економічної політики, а також обґрунтування на цій основі її базових засад. Така постановка проблеми розширює розуміння завдань держави в інвестиційній сфері та акцентує увагу на необхідності врахування суперечливого характеру можливих наслідків стимулювання інвестиційної динаміки в межах ліберального підходу. Запропонований вектор дослідження актуалізує пошук інтегрованих механізмів інвестиційної політики та інструментів, здатних забезпечити формування стійких передумов розвитку інвестиційних процесів в умовах викликів повоєнної відбудови економіки з орієнтацією на стратегічні безпекові пріоритети.

Виклад основного матеріалу дослідження

Відповідно до класичних економічних законів, забезпечення стійкої інвестиційної динаміки є базовою, фундаментальною передумовою економічного розвитку, його стратегічної спрямованості. Стійкість характеру інвестиційної динаміки в практичній площині досягається через створення сприятливого інвестиційного клімату, який відображає ефективність системи інститутів, механізмів державного управління, визначеність державної політики у різних сферах. Інакше кажучи, сприятливий інвестиційний клімат є індикатором сформованості моделі ринкової економіки, в якій створена відповідна інфраструктура та забасовано роль держави.

Поняття інтегрованості інвестиційного клімату слід розглядати як вищий ступінь його розвитку, що пов'язано з диверсифікованістю інституцій, високим рівнем міжгалузевої інтегрованості, розгалуженістю ринкової інфраструктури. Інтегрованість інвестиційного клімату певною мірою забезпечується активною політикою держави. Водночас вона є об'єктивним результатом розвитку продуктивних сил, економічного потенціалу країни.

Проблеми інвестиційного клімату необхідно розглядати і з точки зору завдань ІБ як однієї з базових складових ЕКБ держави [4; 7, с. 14; 12, с. 92; 13, с. 50–52]. Контекст інтегрованості інвестиційного клімату лише посилює актуальність такого вектору спрямованості економічної політики.

У науковій літературі наводяться різні підходи до визначення сутності поняття «інвестиційна безпека» [7, с. 14; 12, с. 91–92; 13, с. 50–52]. Беручи до уваги наявність багатьох точок зору, під ІБ слід розуміти здатність національної економіки забезпечувати такий рівень інвестування, який створює передумови для її розширеного відтворення, збалансованого інноваційно-орієнтованого розвитку на основі системної трансформації економічної структури. ІБ виступає як якісна характеристика інвестиційного середовища, яка відображає рівень його збалансованості з точки зору джерел, напрямів, структури, ризикованості та контрольованості інвестиційних потоків [13, с. 55–58]. Ключовою її особливістю є спроможність забезпечувати самовідтворення та саморозвиток інвестиційного потенціалу національної економіки.

Формування інвестиційної політики держави безпосередньо пов'язане зі створенням сприятливого інвестиційного клімату, забезпеченням його інтегрованості та ІБ [4; 13, с. 53–56]. У такому контексті доцільно розглядати й завдання формування економічної політики в частині інвестиційної складової. В умовах повоєнного розвитку України пріоритети ІБ в стратегіях політики набувають особливої ваги, що зумовлює необхідність урахування специфіки трансформованого простору, структурних і ресурсних обмежень (рис. 1).

Рис. 1. ІБ та інтегрований інвестиційний клімат в системі цілей інвестиційної політики держави.

Джерело: розроблено авторами. Примітка: ІК – інвестиційний клімат, ІКК – інтегрованість інвестиційного клімату.

На рис. 1, схематично показано місце ІБ держави та інвестиційного клімату в системі цілей інвестиційної політики, яка розглядається однією з ключових складових економічної політики держави. Аналіз функціональної

взаємодії основних факторів інтегрованого інвестиційного клімату та ІБ засвідчує об'єктивну взаємообумовленість процесів їх розвитку. Відображено наявність опосередкованого впливу економічної політики за різними напрямками на процеси формування інвестиційного клімату та ІБ, а також прямий вплив, зумовлений безпосереднім застосуванням інструментів інвестиційної політики.

У межах інвестиційної політики держави визначено три рівні складності завдань її реалізації, які відображають поступове ускладнення функціонального змісту політики та зростання інституційної ролі держави. Перший – функціональний (мотиваційний) рівень – пов'язаний із формуванням сприятливого інвестиційного клімату та передбачає створення базових умов активізації інвестиційних процесів. Участь держави має переважно інституційно-формулюючий і регуляторно-стимулюючий характер, залишається відносно обмеженою за масштабами впливу. Другий – структурно-системний (інтеграційний) рівень – орієнтований на поглиблення інтегрованості інвестиційного клімату, що досягається як через розвиток продуктивних сил та трансформацію відтворювальної моделі економіки, так і через вплив економічної політики в межах комплексу її напрямів. Тут інвестиційна політика набуває інноваційної спрямованості, акцент переноситься на завдання структурної модернізації, роль держави активізується. Третій – стратегічно-безпековий (безпековий) рівень – пов'язаний із забезпеченням ІБ держави, передбачає формування безпечних, контрольованих умов розвитку інвестиційних процесів шляхом оптимізації їх кількісної та якісної структури, а також досягнення збалансованості між пріоритетами розвитку та безпеки. Синергетична взаємодія ефектів різнорівневих напрямів інвестиційної політики формує якісно нову інституційну конфігурацію економіки, здатну забезпечити її стратегічну конкурентоспроможність у довгостроковій траєкторії сталого розвитку.

Оцінюючи результати реалізації інвестиційної політики в Україні кризь призму запропонованої моделі, можна констатувати, що держава як суб'єкт політики поки що не забезпечила повною мірою виконання завдань функціонального рівня. Водночас у практичній площині нерідко застосовувалися інструменти, характерні для вищих рівнів складності. Така асиметрія між інституційною готовністю та інструментарієм не лише обмежувала можливість системної активізації інвестиційних процесів, але і формувала потенціал виникнення нових безпекових загроз, що в підсумку зменшувало ефективність економічної політики загалом. Незважаючи на інтегрованість, певну взаємообумовленість процесів формування інвестиційного клімату та ІБ, зазначені поняття необхідно розмежовувати. Інвестиційний клімат може бути формально сприятливим (обмеженість регуляторного впливу держави, розгалуженість системи інститутів, наявність конкурентних ринків, економічних стимулів тощо), однак рівень ІБ залишатиметься відносно невисоким або ж низьким (політична нестабільність, висока військові ризики тощо). Отже, інвестиційний клімат не зможе повною мірою виконувати свою стимулюючу та відтворювальну функцію. Важливо наголосити, що зростання рівня інтегрованості інвестиційного клімату посилює ІБ, яка водночас активізує додаткові фактори його розвитку, поглиблення інтегрованості. З методологічної точки зору ІБ доцільно розглядати як структурний елемент інтегрованого інвестиційного клімату, проте їх співвідношення не є одновекторним, оскільки зазначені поняття формують діалектичну систему взаємного впливу. Багатоаспектність такого взаємовпливу необхідно враховувати при формуванні економічної політики держави в межах комплексу її стратегічних і функціональних напрямів.

Для України окреслені аспекти формування економічної політики набувають визначального значення в контексті повоєнної трансформації національної економіки. Тривала неспроможність держави як суб'єкта інституційних перетворень забезпечити стійкі передумови розвитку інвестиційного клімату критично ускладнила реалізацію сучасного вектора політики. Адже формування інтегрованого інвестиційного клімату є значно складнішим системним процесом, що передбачає не лише мобілізацію інвестиційних ресурсів, а й посилення їх інноваційної спрямованості, структурно-модернізаційної визначеності. Ослабленість інституційного середовища, зумовлена як наслідками війни, так і дисфункціональністю моделі державного управління, істотно звужує потенціал реалізації цих імперативів. Водночас безпековий компонент інвестиційної політики характеризується підвищеною складністю та потребує окремої системної інституціоналізації. Домінуюча практика залучення інвестиційних ресурсів через механізми міжнародного фінансування без створення відповідних передумов є вкрай небезпечною моделлю інвестиційної політики, яка несе цілий комплекс загроз ЕКБ. Такий варіант інвестиційної політики фактично деформуватиме механізми структурної модернізації.

Систематизація викладених методологічних підходів до формування та реалізації державної політики у сфері інвестицій кризь призму завдань забезпечення інтегрованості інвестиційного клімату та ІБ України в умовах повоєнного відновлення обумовлює доцільність виокремлення системи інструментів і механізмів політики на функціональному, структурно-системному та стратегічно-безпековому рівнях (табл. 1). Їх диференціація здійснюється з урахуванням характеру впливу, ролі держави, базових функцій та цільового спрямування.

Запропонована система інструментів формує концептуальну основу політики повоєнного розвитку національної економіки. Структурно-рівневий підхід відображає внутрішню логіку інвестиційної політики з урахуванням закономірностей трансформації економічних систем та ієрархії управлінських впливів. Водночас у практичній площині визначальним етапом є формування базових умов спрощеності, рівності та передбачуваності економічного середовища, що відповідає завданням функціонального рівня. На жаль, і до сьогодні зазначені завдання в Україні не вирішені. Реалізація інструментів структурно-системного чи стратегічно-безпекового рівнів без належного вирішення базових завдань на рівні функціональному неминує посилюватиме безпекові загрози і довгострокові обмеження розвитку.

Слід також зазначити, що на функціональному рівні не завжди існує об'єктивна доцільність впровадження окремих інструментів, визначених для вищих рівнів, оскільки за умов інституційної обмеженості вони не забезпечуватимуть очікуваної результативності. У зв'язку з цим пріоритетного значення набуває формування програмної моделі політики, яка ґрунтується на чітко визначених принципах і унеможливує деформацію ринкових механізмів унаслідок надмірного державного втручання або нерационального застосування інструментів. Важливим завданням при цьому є забезпечення їх раціонального поєднання як у межах різних груп інструментів за окремими напрямками політики, так і в структурі комплексних механізмів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, реалізація окреслених пріоритетів державної політики у сфері інвестицій у межах запропонованого підходу є складним і багатоаспектним процесом, проте саме вони формують стратегічний орієнтир економічної політики в умовах трансформації повоєнної економіки України. Фрагментарність і несистемність рішень у цій сфері може не лише мінімізувати їх результативність, а й спровокувати виникнення додаткових дестабілізуючих чинників, які посилюватимуть загрози ЕКБ країни та поглиблюватимуть структурні диспропорції в довгостроковій перспективі.

Таблиця 1. Структурно-рівнева система інструментів забезпечення інтегрованості інвестиційного клімату та ІБ як концептуальна основа політики повного розвитку національної економіки.

Рівень складності	Мета та інструменти реалізації
<p>Функціональний рівень – розвиток сприятливого інвестиційного клімату</p> <p>Роль держави: обмежена</p> <p>Характер інструментів: горизонтальні, рамкові</p> <p>Базова функція: стимулювання</p>	<p>Мета: формування мотиваційного середовища інвестиційної активності та забезпечення її системності</p> <p>Нормативно-правові інструменти: правові механізми захисту прав власності та інвесторів; міжнародні стандарти захисту інвестицій; спрощені процедури ресторації бізнесу та звітності; спрощені дозвільні процедури; антимонопольний контроль; регламент про іноземні субсидії (Foreign Subsidies Regulation); механізми демонополізації; правові механізми процедур банкрутства та реструктуризації; правові механізми компенсації у разі зміни законодавства; інститут інвестиційного омбудсмена; податкова стабілізаційна гарантія (мораторій на підвищення ставок протягом певного періоду); механізми захисту інтелектуальної власності;</p> <p>Податково-фіскальні: прискорена амортизація; інвестиційний податковий кредит; податкові канікули для нових підприємств; спрощені режими оподаткування для малих та середніх підприємств;</p> <p>Фінансово-кредитні: державні гарантії за кредитами; механізми компенсації відсоткових ставок; підтримка малих та середніх підприємств через фонди розвитку; страхування інвестицій;</p> <p>Інституційно-організаційні: агенції за просування інвестицій; система «єдиного вікна»; цифровізація адміністративних процедур; стандартизація регуляторних процесів; електронне адміністрування податків; інститут кредитного рейтингу; інститут державно-приватного партнерства; інвестиційні форуми за державним регламентом; центри підтримки інновацій; центри транскордонного співробітництва;</p> <p>Інформаційно-комунікаційні: відкриті реєстри даних; публічність статистики; міжнародні стандарти статистики; інформаційна підтримка бізнесу (інвестиційні портали, центри, аналітичні хаби); платформи для публічно-приватного партнерства; агенції регіонального розвитку;</p> <p>Стратегічно-координаційні: стратегії (програми) соціально-економічного розвитку країни (регіонів); система моніторингу ефективності стратегій (програм); бюджетно-податкове планування (фіскальна стратегія на 3-5 років, що забезпечує передбачуваність)</p>
<p>Структурно-системний рівень – забезпечення інтегрованості інвестиційного клімату</p> <p>Роль держави: активна</p> <p>Характер інструментів: селективні, програмні</p> <p>Базова функція: спрямування</p>	<p>Мета: забезпечення структурно-інноваційної спрямованості інвестиційних процесів та посилення адаптивного потенціалу національної економіки</p> <p>Нормативно-правові інструменти: правовий механізм створення і функціонування спеціальних режимів інвестування (спеціальні економічні зони, території пріоритетного розвитку, індустриальні парки); законодавче закріплення пріоритетних секторів; механізми державної підтримки інновацій; механізми персоналізованого супроводу великих інвестпроектів; правові механізми трансферу технологій; правові механізми екологічної відповідальності;</p> <p>Податково-фіскальні: податкові пільги для пріоритетних галузей; податкові стимули для НДДКР; «зелена» податкова підтримка, податкові пільги на «зелений» капітал; податкові пільги в межах кластерних утворень, спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку; податкові стимули для експортно-орієнтованих проектів;</p> <p>Фінансово-кредитні: державні інвестиційні фонди; програмно-цільове фінансування; механізми співфінансування інноваційних проектів; міжнародні фонди фінансування та підтримки; фонди підтримки експортно-орієнтованих проектів; державні інвестиційні облігації; пулінг фінансування (об'єднання державних, приватних і міжнародних ресурсів для великих інфраструктурних та інноваційних проектів); програми фінансування «зеленої трансформації» (кредити, гранти або гарантії для екологічних та енергоефективних інвестицій); кредитування малих та середніх підприємств через державні та регіональні фонди розвитку; державні гарантії за кредитами;</p> <p>Інституційно-організаційні: індустриальні парки; технопарки; кластерні формування; інноваційні хаби та акселератори; науково-технічні парки та центри трансферу технологій; мережі бізнес-інкубаторів і стартап-центрів; території пріоритетного розвитку; спеціальні економічні зони; центри міжнародного співробітництва; експортно-кредитні агентства; центри сертифікації та стандартизації; центри підтримки експортного розвитку; регіональні фінансово-економічні платформи; регіональні офіси міжнародного співробітництва;</p> <p>Інформаційно-комунікаційні: онлайн-платформи для інвесторів; цифрові карти інвестиційних можливостей; бази даних кластерів та індустриальних зон, територій пріоритетного розвитку; інформаційні портали для НДДКР; цифрові карти «зеленої» економіки; цифрові каталоги міжнародного співробітництва; системи електронних консультацій і підтримки; публічні платформи відкритих даних; інтерактивні аналітичні панелі (моніторинг економічного та інвестиційного середовища в реальному часі);</p> <p>Стратегічно-координаційні: національні стратегії інноваційного розвитку; національні стратегії сталого розвитку; програми структурної перебудови економіки; програми розвитку окремих галузей (комплексів); регіональні стратегії розвитку; регіональні стратегії smart-спеціалізації; стратегії «зеленої» трансформації та енергоефективності; національні та регіональні програми кластеризації економіки (стратегічне планування розвитку пріоритетних кластерів у різних регіонах)</p>
<p>Стратегічно-безпековий рівень – забезпечення ІБ держави</p> <p>Роль держави: визначальна</p> <p>Характер інструментів: контрольні, захисні, балансуючі</p> <p>Базова функція: безпека</p>	<p>Мета: досягнення збалансованості структури, джерел і напрямів інвестиційних потоків, забезпечення їх контрольованості та прийнятної рівня ризиковості в контексті стратегічних інтересів держави</p> <p>Нормативно-правові інструменти: механізми перевірки походження капіталу; механізми обмеження інвестицій у стратегічні галузі; спеціальні процедури погодження іноземних інвестицій; механізми контролю за корпоративною структурою та кінцевими бенефіціарами; процедури національної перевірки ризиків інвестицій; механізми прозорості та звітності іноземних інвесторів; правові механізми контролю за технологічним трансфером (обмеження на передачу критичних технологій іноземним партнерам); механізми державного втручання у випадку загрози національній безпеці (можливість блокування або ревізії інвестиційних угод); особливі механізми контролю за державними закупівлями у стратегічних секторах;</p> <p>Податково-фіскальні: антиофшорне регулювання; контроль трансфертного ціноутворення (запобігання виведенню прибутку за кордон через штучне ціноутворення між пов'язаними компаніями); механізми виявлення і блокування «схем ухилення від податків»; механізми забезпечення прозорості кінцевих бенефіціарів та податкова звітність для стратегічних інвестицій (розкриття власників компаній).</p> <p>Фінансово-кредитні: селективне фінансування стратегічних підприємств; механізми рекапіталізації системоутворювальних компаній; механізми внутрішнього реінвестування прибутку; механізми страхування стратегічних інвестицій; механізми фінансування заходів щодо технологічної незалежності (кредити, гранти на розвиток критичних технологій); валютний контроль стратегічних операцій; механізми підтримки ліквідності стратегічних підприємств (короткострокові кредити, стабілізаційні фонди); механізми мультистороннього фінансування стратегічної стійкості (координація державних і міжнародних фондів для фінансування системоутворювальних компаній);</p> <p>Інституційно-організаційні: агентства стратегічного моніторингу; інститути прогнозування та оцінки інвестиційних ризиків; інститути контролю за іноземним капіталом;</p> <p>Інформаційно-комунікаційні: система моніторингу загроз ЕКБ (ІБ) на різних рівнях ієрархії; система звітності щодо загроз ЕКБ та ІБ; механізми обміну інформацією в межах системи органів державної влади; цифрові інструменти для контролю за зовнішніми інвестиціями та потоками капіталу; реєстри стратегічних об'єктів та інвестицій (бази даних з інформацією про ключові підприємства, інфраструктуру та їх ризики);</p> <p>Стратегічно-координаційні: стратегія ЕКБ; стратегія ІБ; стратегії соціально-економічного розвитку регіонів; макроекономічне програмування</p>

Джерело: розроблено авторами.

Інвестиційний клімат слід розглядати як узагальнений результат взаємодії інституційних, політичних та організаційно-економічних трансформацій у різних сферах. Досягнення належного рівня їх узгодженості потребує чіткого визначення стратегічних орієнтирів розвитку та їх інституціоналізації у формі програмних документів, які забезпечуватимуть цілісність державної політики. Розглядати інвестиційну складову політики у найбільш раціональному руслі ізольовано від інших її напрямів є методологічно обмеженим підходом.

Заходи, спрямовані на зміцнення ІБ без урахування комплексного характеру інвестиційних ефектів, обмежуватимуть реалізацію інвестиційного потенціалу економіки та звужуватимуть можливості її відновлення. Подібні підходи до економічної політики неодноразово мали місце в українській практиці, що свідчить про її фрагментарність та стратегічну обмеженість. Така модель політики посилювала системну вразливість національної економіки у безпековому вимірі, обумовлюючи накопичення структурних дисбалансів.

Повоєнний розвиток економіки України об'єктивно потребує мобілізації всіх можливих інвестиційних ресурсів, попри їхню обмеженість. Це зумовлює необхідність утвердження системного підходу до формування та реалізації інвестиційної політики, здатного забезпечити узгодженість інструментів державного впливу, ефективне використання інвестиційного потенціалу та підвищення стійкості національної економіки.

Література

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. За ред. акад. НАНУ В.М. Гейця. К.: Ін-т економ. прогноз.; Фенікс, 2003. 1008 с.
2. Пріоритети інвестиційної політики в контексті модернізації економіки України / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, О. О. Молдован, Д. В. Ляпін та ін. ; за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2013. 80 с. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2013-09/Invest_polit.indd-c9ae5.pdf.
3. Економічна безпека України в умовах високих воєнних ризиків та глобальної нестабільності: експ.-аналіт. доп. / Я. Базиліук, Р.Власенко, О. Власюк та ін. ; за заг. ред. Я. Жаліла Київ : НІСД, 2025. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-04/ad_ekonombezpeka-2025.pdf.
4. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 232 с. URL: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/socpolit/spe_praci/soc_prazi/soc_invest_skladova/.
5. Doing Business. Ease of doing business ranking. Веб-сайт. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-reports>.
6. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / Національний інститут проблем міжнародної безпеки; За ред. Сухорукова А. І. Київ, 2003. 64 с.
8. Мошенський С. Інвестиційна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави: поняття, категорії, сутність. *Наука молода*. 2008. №10. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/27078>.
9. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни: експертно-аналітична доповідь. / Я. Б. Базиліук та ін. Київ: НІСД, 2024. 71 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>.
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 392/2020 від 14.09.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>.
11. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
12. Ситник Н. С., Іщенко В. А. Інвестиційна безпека в системі економічної безпеки держави. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Вип. 3 (64) 2021. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.64-15>.
13. Барановський О. І., Мороз О. М. Інвестиційна складова фінансової безпеки. *Фінанс.-кредит. діяльність: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 1. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2552/2586>.

References

1. Heiets, V. M. (Ed.). (2003). *Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku* [Economy of Ukraine: strategy and policy of long-term development]. In-t ekonom. prohnnoz.; Feniks.
2. Pavliuk, A. P., Pokryshka, D. S., Moldovan, O. O., Liapin, D. V., & et al. (2013). *Priorytety investytsiinoi polityky v konteksti modernizatsii ekonomiky Ukrainy* [Priorities of investment policy in the context of modernization of the economy of Ukraine] (Ya. A. Zhailo, Ed.). NISD. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2013-09/Invest_polit.indd-c9ae5.pdf.
3. Bazyliuk, Ya., Vlasenko, R., Vlasjuk, O., & et al. (2025). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh vysokikh voiennykh ryzykiv ta hlobalnoi nestabilnosti: eksp.-analit. dop.* [Economic security of Ukraine in conditions of high military risks and global instability: expert-analytical report] (Ya. Zhailo, Ed.). NISD. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-04/ad_ekonombezpeka-2025.pdf.
4. Kyrylenko, V. I. (2005). *Investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky: monohrafiia* [Investment component of economic security: monograph]. KNEU. URL: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_schools/socpolit/spe_praci/soc_prazi/soc_invest_skladova/.
5. Doing Business. (n.d.). *Ease of doing business ranking*. Veb-sait. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-reports>.
6. Derzhavna Sluzhba Statystyky Ukrainy. (n.d.). *Veb-sait* [Web-site]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Sukhorukov, A. I. (Ed.). (2003). *Metodychni rekomendatsii shchodo otsinky rinvnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Methodological recommendations for assessing the level of economic security of Ukraine]. Natsionalnyi instytut problem mizhnarodnoi bezpeky.
8. Moshenskyi, S. (2008). *Investytsiina bezpeka v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy: poniattia, katehorii, sutnist* [Investment security in the system of ensuring the economic security of the state: concepts, categories, essence]. *Nauka Moloda*, (10). URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/27078>.
9. Bazyliuk, Ya. B., & et al. (2024). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh dovhotryvaloi viiny: ekspertno-analitychna dopovid* [Economic security of Ukraine in the conditions of a long-term war: expert-analytical report]. NISD. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>.
10. President of Ukraine. (2020). *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i obrony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku "Pro Stratehiuu natsionalnoi bezpeky Ukrainy": Ukaz Prezidenta Ukrainy № 392/2020 vid 14.09.20 r.* [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine": Decree of the President of Ukraine No. 392/2020 dated September 14, 2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>.
11. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2013). *Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo rozrachunku rinvnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy № 1277 vid 29.10.2013 r.* [On approval of methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine No. 1277 dated October 29, 2013]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
12. Sytnyk, N. S., & Ishchenko, V. A. (2021). *Investytsiina bezpeka v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Investment security in the system of economic security of the state]. *Biznes-Navihator*, 3(64). <https://doi.org/10.32847/business-navigator.64-15>.
13. Baranovskiy, O. I., & Moroz, O. M. (2017). *Investytsiina skladova finansovoi bezpeky* [Investment component of financial security]. *Finansovo-Kredytna Diialnist: Problemy Teorii i Praktyky*, (1). URL: <https://www.google.com/search?q=https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2552/2586>.

Стаття надійшла до редакції / Received 03.02.2026

Прийнята до друку / Accepted 12.02.2026

Опубліковано / Published 25.02.2026

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2026 рік. Том 11. № 1.